



## راهکار برون رفت از رکود اقتصادی پسا کرونا در سال جهش تولید

لیلا کریمی<sup>۱\*</sup>

۱- مدیریت عالی بانک (DBM)، موسسه عالی آموزش بانکداری ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران.  
\* Karimileily1395@gmail.com

### چکیده

در دنیای تجارت دوطرف معامله در پی آن هستند که درمقابل تعهد طرف مقابل، برای تحویل کالا و ارائه خدمات و یا دریافت وجه، تضمین مالی و اعتباری کافی داشته باشند. که یکی از شیوه های تقابل با این تضاد منافع در قالب اعتباراسنادی در بانکداری داخلی مورد استفاده قرار گرفت. در شرایط خاص شیوع ویروس کرونا جهت تقویت اقتصاد کشور و تامین نیازهای شرکتهای زیر مجموعه هولدینگ های بزرگ، می بایست راهکار جدیدی که تاکنون به ندرت در سیستم بانکداری مورد استفاده قرار گرفته ارائه گردد. در این مقاله ضمن بررسی قوانین بین المللی پرداخت، استفاده از شیوه پرداخت بروات اسنادی در مراداد تجارتی پیشنهاد گردیده و به ماهیت حقوقی این روش پرداخته شده است.

### اطلاعات مقاله

مقاله پژوهشی کامل

دریافت: ۲۳ اسفند ۱۴۰۱

پذیرش: ۱۱ فروردین ۱۴۰۲

ارائه در سایت: ۲۰ اردیبهشت ۱۴۰۲

کلید واژگان:

بروات اسنادی

سال جهش تولید

برات

اصول حقوقی

دوران پسا کرونا

## A way out of the post-corona economic recession in the year of the production leap

Leila Karimi<sup>1\*</sup>

1- Senior Bank Management (DBM), Higher Institute of Banking Education of Iran, Central Bank of the Islamic Republic of Iran, Tehran, Iran.

\* Email: Karimileily1395@gmail.com.

### Article Information

Original Research Paper

Received 2023-03-14

Accepted 2023-03-31

Available Online 2023-05-10

### Keywords:

Documentary documents

Production leap year

for you

Legal principles

The post-corona era

### Abstract

In this paper, the result of a numerical study on the natural convection in an inclined T shap cavity filled with Water-Cu nanofluid with the presence of a constant magnetic field was investigated. A heat source embedded on the bottom wall of enclosure, the upper wall is cold and the other walls are adiabatic. Discretization of the governing equations are achieved through a finite volume method and solved with SIMPLE algorithm. The Hartmann number has been varied from 0 to 80 and the cavity has been twisted under the angles between 0 to 90 degrees. The findings of study show that the effect magnetic field on the average Nusselt number is higher in high Reyleigh number. In  $Ra=10^5$ , the increase in nanofluid, to the Hartman number 20, contributes to decrease of the average number and in the Hartman number 40 and more, causes the average Nusselt number to increase. In  $Ra=10^6$ , the increase in nanofluid, to the Hartman number 20, contributes to increase of the average number and in the Hartman number 40 and more, causes the average Nusselt number to decrease. The results also indicate that, the maximum heat transfer, in  $Ra=10^5$  and  $Ra=10^6$  accure at  $67.5^\circ$  angle. the minimum heat transfer, in  $Ra=10^5$  and  $Ra=10^6$  accure at  $0^\circ$  and  $22.5^\circ$  angle respectively.

## ۱- مقدمه

روش‌های پرداخت در تجارت‌های بین‌المللی و داخلی متنوع است که متناسب با نوع روش ریسک‌های متنوعی قرارداد‌های تجاری را تهدید می‌کند از طرفی، گاه شرایط پیش‌بینی نشده مانند شیوع جهانی ویروس کرونا نه تنها اقتصاد کشور بلکه اقتصاد جهانی را تحت‌تاثیر قرار می‌دهد. در سال جهش تولید، وظیفه حرفه بانکداری ایجاب می‌کند که با نوآوری و استفاده از ابزارهای قانونی که تاکنون کمتر مورد توجه واقع شده، اقدامی موثر در رونق اقتصاد کشور و صنایع تاثیرگذار داشته باشد. با نگاهی به تاریخچه شیوه پرداخت با استفاده از اعتبار اسنادی داخلی و تاکید بر مقررات وضع شده در راستای اجرای صحیح آن، شاهد افزایش حجم تولید در دو حوزه مهم پتروشیمی و صنعت فولاد بودیم. لیکن با شیوع ویروس کوید ۱۹ در سال جاری، با وجود عوامل متعددی که موجب تحمیل هزینه سنگین بر بدنه اقتصاد کشور شده از جمله صرف بودجه قابل ملاحظه در مبارزه با کرونا، تعطیلی اجباری بسیاری از بنگاه‌های تولیدی، کاهش و گاه "عدم فعالیت تولیدکنندگانی که در حوزه صادرات فعالیت نموده و یا تامین مواد اولیه منوط به ورود کالا از خارج از کشور می‌باشد، حذف تدریجی صنایع پائین دستی و تولیدکنندگان خرد که خاصاً "تامین‌کننده ابزار و یا مواد اولیه تولیدکنندگان بزرگ هستند، کاهش شدید نقدینگی در بازار و لزوم حمایت از این صنایع، شایسته است از شیوه‌های نوین که اولاً "موجب کنترل نقدینگی شده و از ایجاد تورم در اقتصاد ممانعت نماید ثانیاً "متناسب با دوره تولید و بازگشت سرمایه صنعت مورد نظر باشد تا تولیدکننده دغدغه بازپرداخت بدهی قبل از بازگشت سرمایه به سیستم بانکی، از سوء استفاده افراد سودجو ممانعت بعمل آید استفاده گردد. در نگاه کلان، می‌بایست از ظرفیت حداکثری صنعت در این برهه زمانی استفاده نمود لیکن در شرایط معمول به دلیل الزام قانون‌گذار جهت ممانعت از سوء استفاده‌های مالی، ایجاد تعهدات و تسهیلات برای مجموعه‌هایی که در تعریف ذینفع واحد مصداق پیدا می‌کند، ممنوع شد. لیکن در شرایط پسا کرونا می‌بایست راهکاری جهت استفاده از پتانسیل تولیدی واحدهایی که مشمول ذینفع واحد می‌شوند اندیشیده شود.

شکوفایی اقتصادی در کشور مستلزم وجود اسباب و ابزارهای می‌باشد که یکی از این موارد استفاده از ابزارهای نوین بین‌المللی، بومی سازی این ابزار، تطبیق با قوانین موجود، یا تعریف و بروزرسانی آن و معرفی به فعالان اقتصادی می‌باشد. هم‌راستا با این اقدام، آشنائی سیستم بانکی و استفاده کارآمد و قبول مسئولیت‌های ناشی از پذیرش ابزار پرداختی که نسبت به سایر روش‌های پرداخت دارای حداقل مسئولیت، کمترین ریسک عدم پرداخت و ایجاد مطالبات را دارا می‌باشد، کارگشای مبادلات تجاری خصوصاً در هم‌گروه‌ها (شرکت‌های هولدینگ) می‌باشد و شاهد تحقق جهش تولید خواهیم بود. از جمله صنایع اساسی که تاثیر قابل ملاحظه‌ای در گردش چرخ اقتصاد کشور دارد، صنعت فولاد و پتروشیمی است که این صنایع فراخور ساختار، دارای زیرمجموعه‌های متعددی می‌باشد. که پیش از این، هولدینگ مربوطه جهت انجام فعالیت‌های متنوع با زیرمجموعه و انتظام مرادفات فی مابین از اعتبار اسنادی داخلی استفاده می‌شد. با عنایت به رکود اقتصادی به وجود آمده و ارتباط صنایع مادر (از جمله پتروشیمی و فولاد) با صنایع زیرمجموعه و افزایش مدت زمان برگشت سرمایه، می‌بایست از تدابیری استفاده نمود که بانک‌ها پس از مدتی با حجم گسترده تعهدات معوق شده مواجه نگردند، تقلب و جرم پولشویی به حداقل رسیده و با واقعی شدن معاملات ناشی از تولیدات؛ شاهد جهش تولید و رونق اقتصادی باشیم. در این زمینه پژوهش انجام شده

در خصوص یکی از روش‌های پرداخت که در مجموعه مقررات U.C.P 600 به نام برات اسنادی نام برده شده، می‌باشد. از نقاط برجسته این روش پرداخت تطابق این روش وصولی با بانکداری اسلامی است زیرا طبق آخرین دستورالعمل‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعتبار اسنادی بر پایه عقد مرابحه و استصناع بوده و برات ضمیمه نیز از دیرباز ریشه در قانون تجارت دارد. بنابراین با وجود که با تکیه بر ماهیت اعتبار اسنادی، اعتبار مورد نیاز زیرمجموعه‌های هولدینگ (در اینجا خاص پتروشیمی و صنعت فولاد) که مشمول مساله ذینفع واحد شده و در حال حاضر بر اساس قوانین جاری مجاز به گشایش اعتبار اسنادی نمی‌باشند را تامین می‌نماید و از طرفی با وجود بروات ضمیمه، درصد واقعی بودن معاملات افزایش یافته و باتکیه بر مقررات موجود در مبحث بروات، مطالبات ناشی از تعهدات بانکی به طرز چشمگیری کاهش می‌یابد.

پژوهشی با عنوان "مفهوم دقیق انطباق اسناد در اعتبار اسنادی با تاکید بر سیاهه تجاری" بیان می‌کند که اعتبار اسنادی به دلیل ویژگی‌های خاص خود یکی از متداولترین روش‌های پرداخت در معاملات بین‌المللی است. اتاق بازرگانی بین‌المللی برای یکنواخت کردن قواعد حاکم بر اعتبار اسنادی از سال ۱۹۳۳ تلاش نموده با تدوین مجموعه عرف‌ها و رویه‌های متحد الشکل اعتبار اسنادی، صدور اسناد مربوط با اعتبار اسنادی را استاندارد کرده و ابهامات موجود در این روش پرداخت را از میان بردارد تا طرف‌های درگیر در این روش پرداخت با مشکلات کمتری مواجه شوند. در این پژوهش سعی شده است تفاسیر متناقض اصل انطباق دقیق اسناد حل شود تا کارایی اعتبارات اسنادی افزایش یابد. این بررسی تمام طرف‌های درگیر در عملیات اعتبار اسنادی را شامل می‌شود و به مساله اصل انطباق دقیق در سیاهه‌ی تجاری پرداخته شده است. (شهبازی نیا، الهلویی، ۱۳۹۰)

پژوهشی دیگر تحت عنوان «قرارداد گشایش اعتبار اسنادی، مزایا و محدودیت‌های آن» بیان می‌کند که تجارت بین‌المللی یکی از دغدغه‌های مهم خریدار و فروشنده نحوه و روش پرداخت است به نحوی که خریدار تمایل دارد در مقابل پرداخت ثمن مطمئن گردد که مبیع را دریافت خواهد کرد و فروشنده هم مایل است که در مقابل ارسال مبیع اطمینان حاصل کند که ثمن را دریافت خواهد کرد. لذا ابزاری تحت عنوان اعتبار اسنادی برای سهولت پرداخت و مهمتر از آن ایجاد اطمینان برای خریدار و فروشنده به وجود آمده است. در این پژوهش به انواع قراردادهای اعتبارات اسنادی مطرح در ucp600 پرداخته شده است. به امتیازات، محدودیت‌ها و اصول حاکم بر قرارداد گشایش اعتبار اسنادی توجهی ویژه شده است. (خسروی، ۱۳۹۴)

اعتبار اسنادی نوعی تعهد و التزام کتبی بانک خریدار کلاست در مقابل فروشنده کالا که به واسطه این نهاد حقوقی بانک را متعند و ملزم می‌نماید تا در مقابل ارائه اسناد حمل کالا کالا را به فروشنده یا به حواله کرد او پرداخت نماید در این مقاله سعی شده ضمن شرح کوتاهی در مورد دیگر روش‌های پرداخت ثمن، اعتبارات اسنادی را تعریف، روابط حقوقی اشخاص و بانک‌های مرتبط در این سند تجاری را تبیین و انواع اعتبارات اسنادی را بیان کند و نهایتاً نتیجه‌گیری می‌نماید که اعتبارات اسنادی به دلیل برخورداری از مزایا و ضریب اطمینان قابل قبولی که در طرفین ایجاد می‌نماید شیوه‌ای مناسب و متعادل جهت پرداخت در معاملات بین‌المللی است. (بیگلری، فلاحتی، ۱۳۹۴).

اعتبارات اسنادی به عنوان روش تسهیل‌کننده پرداخت‌های بین‌المللی، تضمین و تعهد مشروط پرداخت بانک، خریدار به فروشنده است. از این حیث اعتبارات اسنادی را می‌توان متداول‌ترین شیوه پرداخت قیمت کالا در تجارت

اند و یا قصد دارند این کار را انجام دهند:

- ۱- اقداماتی با هدف سرمایه گذاری در دوران پساکرونا
- ۲- پاسخ آژانسهای ترویج سرمایه گذاری به بحران COVID-۱۹
- ۳- اقدامات با هدف حمایت از زیرساختهای مهم داخلی و سایر صنایع حساس
- ۴- سرمایه گذاری ابتکاری
- ۵- بسته های کمکهای عمومی دولت برای اقتصاد، از جمله در حوزه سرمایه گذاری
- ۶- موافقتنامه سرمایه گذاری بین المللی
- ۷- بیانیه های سیاست بین المللی در حمایت از سرمایه گذاری و زنجیره های ارزش

بین المللی تلقی کرد. بر خلاف اعتبار اسنادی تجاری که یک سند پرداخت است اعتبار اسنادی تضمینی برای حمایت از ذینفع در صورت قصور دستور دهنده از انجام تعهد یا پرداخت در نظر گرفته شده است. اعتبار نامه اسنادی تضمینی معادل ضمانت نامه بانکی بوده بابت تضمین انجام کار و تعهد به شکل اعتبارات اسنادی صادر می شود. در این مقاله علاوه بر مقایسه اعتبارات اسنادی، تجاری و تضمینی به این پرسش ها پاسخ می دهد که طرفین از هر یک از ابزارهای به کار رفته در تجارت بین المللی به چه شکلی بهره برداری می کنند. (مافی، محسن زاده، ۱۳۹۴).

اما با بررسی های انجام شده مولف، تحقیق جامع ومدونی در زمینه بروات اسنادی و نحوه استفاده آن در بانکهای داخلی کشور یافت نشد.

## ۲- فرضیه های تحقیق

هدف از تحقیق شناخت و بررسی ماهیت بروات اسنادی و بومی سازی این نوع از انواع اعتبار اسنادی در بانکهای داخلی کشور می باشد. همچنین محدود نمودن جامعه نمونه جهت اجرای این تعهد به دو صنعت مادر (پتروشیمی و فولاد) جهت تامین اعتبار شرکتهای زیر مجموعه که مشمول مصادیق ذیفع واحد شده و طبق مقررات جاری بانکی مجاز به گشایش تعهدات نمی باشند. به نظر می رسد در شرایط خاص رکود اقتصادی همچون شیوع ویروس کرونا، بانکها می بایست تدابیری در دوران پساکرونا اندیشیده تا با نگرشی جدید، از کل ظرفیت تولیدی کشور برای رونق اقتصادی استفاده شود.

## ۳- روش تحقیق

در این پژوهش از روش کتابخانه ای استفاده شده است، نوع این تحقیق تحلیلی توصیفی می باشد، به این علت که بر اساس هدف و ماهیت این تحقیق عمدتاً با هدف توسعه دانش و تحلیل پدیده ها در ارتباط می باشد. در این تحقیق از مقالات داخلی و خارجی، پایان نامه ها و آثار نوشتاری مستند که نوعاً در کتابخانه ها موجود است و همچنین از مقالات معتبر موجود در سایتهای اینترنتی استفاده شده است.

## ۴- مبانی نظری

### ۴-۱- راهکار برون رفت از رکود اقتصادی در سال جهش تولید در دوران پساکرونا

مطابق آخرین پیش بینی های آنکتابد با توجه به همه گیری و گسترش ویروس کووید-۱۹ در جهان، طی سال جاری جریانهای سرمایه گذاری مستقیم خارجی جهان ۴۰ درصد کاهش خواهد یافت و به پایینترین سطح خود طی دو دهه گذشته، خواهد رسید. در پی این بحران، کشورها اقداماتی برای حمایت از سرمایه گذاران و اقتصاد، انجام داده اند. از اول نوامبر ۲۰۱۹ تا ۲۹ فوریه ۲۰۲۰، حداقل سه قرارداد سرمایه گذاری بین المللی، که هر سه از نوع معاهدات دو جانبه سرمایه گذاری بودند، به امضا رسیده و همچنین حداقل ۵ قرارداد سرمایه گذاری، فسخ شده است

گسترش جهانی کووید-۱۹ بر نحوه تنظیم سیاستهای سرمایه گذاری خارجی تأثیر میگذارد. پیش بینی میشود اثرات اقتصادی این همه گیری مخرب، ۴۰ درصد جریانهای سرمایه گذاری مستقیم خارجی جهان را کاهش دهد و به پایینترین سطح خود طی ۲ دهه گذشته برساند. چگونگی اتخاذ سیاست برای هر کشور با کشوری دیگر متفاوت است. به طور کلی بسیاری از کشورها، اقدامات سیاستی را با هدف حمایت از سرمایه گذاران و اقتصاد، اتخاذ کرده

۴-۲- مفهوم اعتبار اسنادی

ماده ۲ مجموعه عرفها و رویه های متحدالشکل اعتبارات اسنادی (یو.سی.پی. ۶۰۰)، اعتبارات اسنادی را اینگونه تعریف می کند: هر ترتیبی، با هر نام و وصفی، که به موجب آن یک بانک (بانک گشاینده اعتبار) بنا به درخواست و بر اساس دستورات یک مشتری (متقاضی گشایش اعتبار) یا از جانب خود تعهد می کند مبلغی را در وجه یا به حواله کرد شخص ثالثی (ذی نفع اعتبار) بپردازد یا اسناد تجاری (برات/بروات) صادره از سوی ذی نفع اعتبار را قبول و پرداخت کند؛ یا به بانک دیگری اختیار دهد این پرداخت را صورت دهد یا اسناد تجاری (برات/بروات) صادره از سوی ذی نفع را قبول و پرداخت کند؛ یا به بانک دیگری اختیار دهد اسناد تجاری (برات/بروات) صادره از سوی ذی نفع را معامله و نقد نماید، در مقابل سند (اسناد) مشخص شده مشروط بر اینکه شروط و تعلیقات مقرر در اعتبار رعایت شده باشد. اعتبار اسنادی داخلی - ریالی: نوعی اعتبار اسنادی است که به ریال ایران گشایش می شود و مقصد کالا و یا خدمت، اقامتگاه بانکهای مرتبط، متقاضی و ذینفع آن، در داخل مرزهای جغرافیایی جمهوری اسلامی ایران واقع است. وصول از نظر لغوی به معنی دریافت و گرفتن می باشد و منظور دریافت ثمن از خریدار است. با توجه به تقسیم اسناد بین المللی به دو گروه اسناد مالی و اسناد تجاری، بادونوع وصولی در ارتباط هستیم. مفهوم وصولی ساده: در صورتی که در مبادلات موضوع اسناد مالی به تنهایی باشد، در زمان دریافت ثمن وصولی ساده محقق می شود. مفهوم وصولی اسنادی: زمانی که موضوع وصول اسناد مالی همراه اسناد تجاری و یا اسناد تجاری به تنهایی باشد وصول اسنادی نام دارد به عبارتی در وصولی اسنادی فروشنده نسبت به ارسال کالا طبق توافق قراردادی با خریدار اقدام و اسناد بازرگانی (همچون بارنامه ...) را به ضمیمه اسناد مالی (برات کشیده شده به عهده خریدار) به بانک خود ارائه و بانک مذکور اسناد فوق را به همراه دستورات خود که منبعث از دستورات فروشنده است به بانک کارگزار خریدار ارسال می نماید و بانک کارگزار در کشور خریدار پس از قبولی براتگیر (خریدار)، اسناد بازرگانی را به وی تحویل داده و سپس در تاریخ مقرر نسبت به دریافت وجه برات اقدام و مبلغ دریافتی را به حساب بانک فروشنده واریز می نماید و بانک اخیر مبلغ را به حساب فروشنده محسوب میدارد. وصولی ها به عنوان یکی از شیوه های مبادله کالا در سطح بین المللی که در جمهوری اسلامی ایران به عنوان (روش براتی) و در سطح بین المللی تحت (مقررات متحدالشکل وصولیها) قرار داشته و در خصوص انجام امور مربوط به پرداخت یا قبولی و تحویل اسناد توسط بانکها انجام می پذیرد، مقررات مرسوم در این زمینه

دهد. قرارداد دوم از قانون متحد الشكل در حل تعارض قوانین با هدف اساسی تسهیل و گسترش تجارت بین المللی تدوین گردیده است. قرارداد سوم در خصوص حق تمربه امضا رسیده است. از آنجایی که قرارداد اول از لحاظ تعداد عناوین و مواد دارای اهمیت است اختصاراً به توضیح آن می پردازیم. ضمیمه اول این کنوانسیون ها راجع به قانون متحد الشكل بروات و سفته ها می باشد و فصل نخست آن در رابطه با برات می باشد در بخش اول به تنظیم و شکل ظاهری برات می پردازد. که از ماده یک تا ده را شامل می گردد و ماده یک آن به جهت اهمیتی که دارد در این جا بیان می شود و در آن گفته شده (متن برات باید متضمن موارد زیر باشد).

۱- عنوان (برات) مندرج در متن سند به همان زبان بکار رفته در متن آن.

۲- دستور پرداخت بدون قید و شرط پرداخت مبلغی معین.

۳- نام شخصی که باید وجه سند را بپردازد. (برائتگیر)

۴- تعیین سر رسید یا زمان تادیه.

۵- انعکاس محل پرداخت یا محلی که پرداخت باید در آنجا به عمل می آید.

۶- نام شخصی که وجه باید در وجه یا به حواله کرد او کارسازی شود.

۷- تعیین تاریخ و محل تنظیم سند.

۸- امضای شخصی که برات را صادر می نماید. (برائتکش)

#### ۴-۶- برات در قانون داخلی

در رابطه با برات ما باب چهارم قانون تجارت را داریم که در فصل اول آن به مسئله برات می پردازد در رابطه با قبول و نکول، قبول شخص ثالث، وعده برات، ظهرنویسی، مسئولیت، پرداخت، تادیه، وجه برات، حقوق و وظایف دارنده برات، اعتراض، برات رجوعی و قوانین خارجی سخن می گوید و از ماده دویست و بیست و سه تا سیصد و شش را شامل می شود. واهمیت این مطلب که ما در اعتبار اسنادی هیچ قانونی در باب آن در قانون تجارت نداریم برخلاف برات در این قسمت نمایان می شود. بخش نامه زیادی نیز در رابطه با برات که توسط بانک مرکزی صادر شده اند وجود دارند که بیان تمامی آنها در این قسمت از حوصله ما خارج است و تنها به ذکر چند مورد از آنها از باب نمونه می پردازیم.

۱- بخشنامه شماره ۶۰/۱۰۴۲ مورخ ۶۰/۷/۳۰ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در خصوص میزان و نحوه پیش پرداخت اعتبارات و بروات اسنادی وارداتی

۲- بخشنامه شماره ۶۰/۱۱۰۵ مورخ ۶۰/۷/۳۰ بانک مرکزی جمهوری اسلامی در خصوص شرایط و نحوه پرداخت وجه اعتبارات اسناد دیداری با نرخ گواهی سپرده ارزی.

۳- بخشنامه شماره ۶۰/۱۱۰۷ مورخ ۶۰/۸/۳ بانک مرکزی جمهوری اسلامی در خصوص عدم ضرورت کنترل مجدد مجوزهای قانونی مورد نیاز برای ثبت سفارش.

#### ۴-۷- ماهیت حقوقی برات

برات برای پرداخت ما به ازای کالا یا خدمتی صادر می شود که به صادر کننده تسلیم شده و یا برای او انجام یافته است. این رابطه که علت صدور برات است، رابطه اصلی نامیده می شود. اغلب کشورها تعهد براتی را از تعهد ناشی از رابطه اصلی جدا و مستقل می دانند و به دارنده حق می دهند که بدون توجه به رابطه ای اخیر، مبلغ مندرج در برات را از مسؤل یا مسؤلان برات مطالبه کند. به عبارت ساده تر حقی که دارنده نسبت به مطالبه ی مبلغ برات دارد، صرفاً ناشی از خودِ ورقه ی برات است و ارتباطی به معامله ی اصلی ندارد.

مقررات (یو آرسی ۵۲۲) یا همان مقررات متحد الشكل و صولی ها نام دارد که این مقررات در ژوئن ۱۹۹۵ توسط شورای اتاق بازرگانی بین المللی به تصویب رسید و از ژانویه ۱۹۹۶ به مرحله اجرا در آمد و در حال حاضر مهمترین منبع از لحاظ مقرراتی برای وصولی اسنادی می باشد.

#### ۴-۳- ماهیت حقوقی وصولی اسنادی

ساده ترین تعریفی که برای اسناد وصولی می توان نمود آن است که بانکی به نمایندگی از طرف فروشنده اسناد حمل را هنگامی در اختیار خریدار قرار می دهد که خریدار وجه اسناد را بپردازد و چنانچه اسناد حمل در مقابل قبولی برات مدت دار باشد، برات مدتدار را قبولی نویسی نماید.

همانگونه که در تعریف فوق دیدیم در اینجا بانک نقش یک نماینده و یا وکیل را برای فروشنده ایفا می نماید همانگونه که در تعریف عقد وکالت در قانون مدنی آمده (وکالت عقدی است که به موجب آن یکی از طرفین طرف دیگر را برای انجام امری نایب خود می نماید). در عملیات وصولی نیز فروشنده از بانک می خواهد تا به نمایندگی و نیابت از وی اسناد حمل را در قبال دریافت وجه و یا اخذ قبولی در اختیار خریدار قرار دهد. و همانگونه که قانون مدنی در ماده ۶۵۸ در باب عقد وکالت می گوید (وکالت ایجاب و قبولاً به هر لفظ و فعلی که دلالت بر آن کند واقع می شود) در اینجا این اجازه از طریق قراردادی است که مابین فروشنده و بانک منعقد می گردد و کارمزد بانک هم در این قسمت نقش اجرت وکالت را ایفا می نماید همانگونه که ماده ۶۶۰ قانون مدنی می گوید (وکالت ممکن است مجانی باشد یا با اجرت) پس با توجه بدانچه گفته شد می توان نتیجه گرفت عقد وکالت می تواند قالب خوبی برای وصولی اسنادی باشد همانگونه که مریحه و استصناع دو قالبی هستند که با توجه به مفاد اعتبارات اسنادی می توانند لباس و پوشش حقوقی برای این شیوه پرداخت باشند.

#### ۴-۴- مفهوم برات

برات عبارت است از حواله ای کتبی که به موجب آن یک شخص (برات کش) به شخص دیگری برات گیر دستور می دهد که به محض رؤیت یا در تاریخ معین یا در مدت معینی پس از رؤیت یا قبول یا صدور برات مبلغ مشخصی را در وجه شخص معینی (دارنده برات) یا به حواله کرد او بپردازد.

#### ۴-۵- بررسی قوانین و مقررات ناظر بر برات

برخلاف اعتبارات اسنادی که هیچ گونه منبع حقوقی به صورت قانون در کشور ما برای آن وجود ندارد ما در مورد برات شاهد ماده قوانینی در قانون تجارت کشور برای آن هستیم مضاف برآنکه بانک مرکزی نیز راجع به آن بخشنامه هایی را صادر نموده که در توضیح مطلب از آنها ذکر خواهد شد اما در مورد قوانین و مقررات بین المللی برات ما کنوانسیونهای ژنومصوب ۷ ژوئن ۱۹۳۰ را راجع به برات و سفته داریم که یکی از مهمترین مقاله نامه های بین المللی در زمینه مقررات داخلی و بین المللی برات است. در این مبحث قوانین و مقررات ناظر بر برات را تحت دو عنوان قوانین بین المللی ناظر بر برات و قوانین داخلی ناظر بر برات بررسی می نمایم همانگونه که ذکر شد کنوانسیونهای ژنومصوب ۷ ژوئن ۱۹۳۰ را راجع به برات و سفته از مهمترین قوانین و مقررات راجع به برات و سفته می باشد که البته مقصود ما در این قسمت فقط مقررات ناظر بر برات آن می باشد این کنوانسیون مجموعه ای از سه قرارداد است که قرارداد اول این مجموعه مقررات متحد الشكلی را در خصوص نظام حقوقی برات و سفته تشکیل می

پذیرش وکالت به عنوان ماهیت حقوقی برات اساساً نمی‌تواند به خصوص از نظر اصل غیر قابل استناد بودن ایرادات منطقی باشد.

#### ۴-۱۱- نظریه‌ی عقد حواله

حواله عقدی است که به موجب آن طلب شخصی از ذمه‌ی مدیون به ذمه‌ی شخص ثالث منتقل می‌شود. به موجب ماده‌ی ۷۳۰ ق.م.س از تحقق حواله ذمه‌ی محیل از دینی که حواله داده است مبری می‌شود. حال اینکه در برات، ذمه‌ی براتکش پس از صدور برات بری نمی‌شود.

همانطور که ملاحظه شد، هیچ یک از نظریه‌های مزبور نمی‌توانند به نحو شایسته بر ماهیت حقوقی برات منطبق گشته و برات دارای ماهیتی مستقل نسبت به سایر قرارداد های حقوقی است.

دربرات شخصی به نام براتکش با صدور برات انرا ایجاد نموده و به براتگیر تسلیم می‌دارد صدور برات باعث ایجاد مسئولیت او برای پرداخت می‌شود و چنانچه دستور او در سررسید انجام نگیرد مسئول خسارات وارده به دارنده برات می‌گردد؛ زیرا نمی‌تواند سندی را صادر و به جریان بگذارد ولی مسئولیت اجرای آن را برعهده نگیرد. در قانون تجارت ایران در ماده ۲۴۹ راجع به مسئولیت صادر کنندگان برات مسئولیت او را در ردیف سایر مسئولان ورقه متعهد به پرداخت وجه سند نموده است و اینکه هر شرطی از جانب وی دایر بر عدم مسئولیت وی در پرداخت سند باطل است.

براتکش در صدور برات علاوه بر تعهد پرداخت برات مسئول در اخذ قبولی براتگیر می‌باشد. البته نکته ای که در اینجا بیان می‌شود این است که براتکش می‌تواند شرطی مسئولیت خود را ناشی از نکول براتگیر ساقط کند البته در ماده ۹۹ قانون متحد الشکل ژانویه ۱۳۰۲ موضوع تصریح دارد که براتکش ضامن قبول و پرداخت است. براتکش ممکن است خود را از ضمانت قبولی معاف دارد؛ اما هرگونه قیدی که به وسیله آن خود را از ضمانت پرداخت معاف دارد مانند این است که نوشته نشده باشد. البته در مواد ۲۳۸ و ۲۳۷ قانون تجارت ایران تاحدودی این وضعیت بیان شده و در ماده ۲۷۸ برات کش ممکن است برای این مسئولیت (قبولی) محدودیت قائل شده و یا به این مسئله پایان دهد. اما راجع به پرداخت نمی‌تواند این مسئولیت را از خود ساقط کند؛ چون احتمال دارد براتگیر برات را نکول نماید و در اینجا دارنده برات نه می‌تواند به براتگیر مراجعه نماید و نه به برات دهنده؛ زیرا چنین شرطی با مقتضای این سند که یک ابزار پرداخت می‌باشد مخالف است.

دارنده برات برای اینکه بتواند به برات دهنده مراجعه کند یکسری وظایفی را مکلف است انجام دهد که عبارتند از اینکه در صورت عدم قبول یا همان نکول دارنده برات برای اینکه بتواند از مزایای مترتب بر آن بهره مند گردد نکول برات را بوسیله نوشته ای که اعتراض نامه نامیده می‌شود تصدیق و تسجیل نماید. ماده ۲۳۶ قانون تجارت در مورد برواتی که تاریخ سررسید آنها معین یا به وعده از برات است دارنده برات الزامی به اخذ قبولی براتگیر و عندالاقضا احتیاجی به نکول ندارد زیرا در سررسید می‌تواند برای اخذ برات به براتگیر مراجعه نماید مگر اینکه در برات موعدی برای اخذ قبولی تعیین شده باشد و همین حکم در مورد براتهایی که پرداخت آنها به روئت است نیز جاری است. ضمن اینکه طبق ماده ۲۷۴ قانون تجارت دارنده برات باید ظرف یکسال از تاریخ صدور برات را به رویت براتگیر برساند و وجه برات هم باید ظرف این مدت مطالبه شود مگر اینکه در برات مدت بیشتری پیش بینی شده باشد. دارنده برات برای اینکه بتواند علیه ظهرنویسان و همچنین علیه برات دهنده ای که وجه برات را به براتگیر رسانده اقامه دعوی کند مکلف است حد اکثر ظرف ۱۰ روز از یکسال، از تاریخ صدور برات اعتراض عدم تادیه

به هنگام تنظیم کنوانسیون ژنو (۷ ژوئن ۱۹۳۰) راجع به قانون متحد الشکل برات و سفته، ماهیت حقوقی برات مورد بررسی حقوقدانان قرار گرفت و این سؤال مطرح بود که برای حمایت از حقوق دارنده‌ی برات و جلب اعتماد او به این سند تجاری چه خصوصیاتی را برای آن در نظر بگیرند. بعضی از حقوقدانان معتقد بودند برای تعیین ماهیت حقوقی برات می‌توان به قراردادهای حقوقی مدنی استناد نمود. که در ذیل مطلب توضیح آنها خواهد آمد.

#### ۴-۸- نظریه‌ی تبدیل تعهد

بدین توضیح که به موجب صدور برات، تعهد میان براتکش و براتگیر که تعهد اصلی محسوب می‌شود، ساقط شده و تبدیل به تعهد جدیدی میان دارنده‌ی برات و براتگیر می‌گردد. (بند ۱ و ۲ ماده‌ی ۲۹۲ و ماده‌ی ۲۹۳ قانون مدنی) ایرادی که به این نظریه وارد است، این است که در تبدیل تعهد پس از سقوط تعهد اصلی در مقابل طلبکار فقط یک نفر متعهد باقی می‌ماند و آن هم متعهد جدید است و متعهد قبلی دیگر مسئولیتی ندارد. حال اینکه در مورد برات، تعهد صادر کننده در مقابل دارنده، ساقط نمی‌شود چرا که این امر از اعتبار سند کاسته و موجب وارد آمدن لطمه به حقوق طلبکار می‌شود. پس نمی‌توان صدور برات را نوعی تبدیل تعهد دانست.

اگر گفته شود که براتکش با صدور برات طلب خود را که از براتگیر دارد، به دارنده‌ی برات منتقل می‌کند، صدور برات نوعی انتقال طلب محسوب خواهد شد. ایرادی که به این نظر وارد است نیز این می‌باشد که انتقال طلب هم نمی‌تواند حمایت کافی از حقوق دارنده‌ی برات بکند. چرا که اولاً پس از انتقال طلب نیز، منتقل الیه دیگر حق مراجعه به انتقال دهنده را ندارد، حال اینکه در مبحث مربوط به مسئولیت صادر کننده خواهیم دید، اگر دارنده‌ی برات، به براتگیر مراجعه کرده و نتواند طلب خود را بگیرد، حق مراجعه به صادرکننده‌ی برات را خواهد داشت. ثانیاً، در انتقال طلب، مسئولیت تضامنی وجود ندارد. حال اینکه وجود چنین مسئولیتی در برات کاملاً پذیرفته شده است. در واقع استحکام حق دارنده‌ی برات نیز بطور عمده ناشی از همین مسئولیت تضامنی است.

#### ۴-۹- نظریه‌ی اعطای نمایندگی

اگر فرض شود که براتکش با صدور برات به دارنده‌ی برات نیابت می‌دهد که از طرف او مبلغ معینی را از شخص به نام براتگیر دریافت نماید می‌توان گفت که ماهیت حقوقی برات همان نمایندگی است. ایراد این نظر در آن است که چنانچه دارنده فقط نماینده‌ی براتکش در وصول وجه برات باشد، پس از وصول، وجه برات متعلق به براتکش خواهد بود حال اینکه می‌دانیم در برات چنین نیست یعنی دارنده، مالک وجه برات می‌باشد.

#### ۴-۱۰- نظریه‌ی عقد وکالت

اگر فرض شود که براتکش با صدور برات به دارنده‌ی برات وکالت می‌دهد که مبلغ مندرج در آن را در تاریخ معین از براتگیر دریافت نماید می‌توان نتیجه گرفت که ماهیت حقوقی صدور برات همان اعطای وکالت به دارنده‌ی برات می‌باشد. علاوه بر ایرادی که در مورد نظریه‌ی نمایندگی گفتیم، در این مورد ایراد دیگری نیز وجود دارد که عبارت است از جایز بودن عقد وکالت. در نتیجه چنان چه براتکش اراده کند می‌تواند دارنده را از وکالت عزل نماید. یا در صورتی که براتکش فوت کند یا مجنون شود، دارنده دیگر نمی‌تواند مبلغ مندرج در برات را از براتگیر مطالبه کند. چرا که در این موارد عقد وکالت به هم می‌خورد. حال اینکه می‌دانیم در برات چنین اتفاقی ممکن نیست. فلذا

### ۵-۱- طرفهای ذی ربط در عملیات وصول اسنادی

واگذارنده یا اصیل - Principal: فردی است که انجام وصولی را به بانک واگذار می نماید که عموماً فروشنده است .  
 بانک کارگزار - Remitting Bank: بانکی است که فروشنده انجام امور وصولی اسنادی را به آن واگذار می کند.  
 بانک وصول کننده - Collecting Bank: هر بانکی که به بانک ارسال کننده که در امر وصولی نقش دارد.  
 بانک ارائه کننده - Presenting Bank: بانک وصول کننده ای است که اسناد را به برات گیر ارائه می دهد.  
 برات گیر - Drawee: شخصی است که اسناد، وفق دستور وصولی، باید به وی ارائه گردد.

### ۵-۲- تکالیف و مسئولیت های طرفهای وصولی اسنادی

۱- تنظیم دقیق دستور وصول: فروشنده مکلف است که دستور وصول را به تفصیل و به طور دقیق و روشن مطابق با شرایطی که مخصوص به آن است تنظیم نماید.

۲- دومین وظیفه فروشنده این است که بررسی نماید که:

اولاً آیا اسنادی که ضمیمه دستور وصول می نماید همان اسنادی است که مورد توافق او و خریدار بوده است

ثانیاً آیا اسناد با فهرست مندرج در دستور وصول مطابقت دارد؟  
 ثالثاً آیا اسنادی که تسلیم می نماید به نحو صحیحی تنظیم شده اند.

۳- سومین وظیفه ارسال دستور وصول است

فروشنده مکلف است پس از تنظیم دستور وصول آن را برای بانک کارگزار خود و یا مستقیماً برای بانک کارگزار خریدار جهت وصول ارسال دارد. علاوه بر این به دستور وصول اسناد و گواهی های مربوطه رانیز باید ضمیمه نماید.

۴- پرداخت خسارت، هزینه ها و مخارج بانک ها فروشنده مکلف است که خسارت بانکها را در قبال الزامات و تعهداتی که قوانین و عرف خارجی بر آنها تحمیل می نماید بپردازد؛ همچنین هرگونه مخارج و یا هزینه ای که از سوی بانکها در رابطه با هرگونه اقدامی از بابت حفظ کالا صورت گیرد به حساب فروشنده منظور خواهد شد (( ماده ۳ و ۱۹ یو آر سی)). بانک کارگزار فروشنده به عنوان نماینده او دارای تکالیف و وظایفی است که در صورت قصور در انجام آنها در برابر فروشنده مسئول خواهد بود؛ مگر اینکه به طور صریح آن را استثنا کرده باشد به طور کلی تکالیف و وظایف بانک مذکور را به شرح زیر می توان خلاصه نمود. ماده ۲ ((یو آر سی)) مقرر می دارد بانکها مکلف هستند به دقت کنترل نمایند که اسناد دریافتی طبق لیستی که در دستور وصول درج گردیده است، باشد و در صورتیکه سندی همراه دستور وصول نباشد بلافاصله موضوع را به طرفی که دستور وصول را دریافت داشته اند اطلاع دهند. بانکها الزام دیگری در مورد بررسی اسناد ندارند. بنابراین در وصولی اسنادی بانکها فقط صحت و سقم اسناد دریافتی را بر اساس مطالب مندرج در دستور وصول به شرح زیر بررسی می کنند.

- آیا تعداد اسناد ارسال شده به ضمیمه دستور وصول یا فهرست مندرج در آن مطابقت دارد.
- آیا بارنامه، بیمه نامه، ویا برات به طور صحیحی ظهر نویسی شده است؟
- آیا کلیه نسخ اصلی بارنامه ارئه گردیده است؟ در صورتیکه یک نسخه از بارنامه کم باشد بانک از فروشنده آنرا مطالبه می نماید ویا در صورتیکه یک نسخه اصلی از بارنامه را فروشنده مستقیماً برای خریدار ارسال نموده باشد این موضوع را نیز به اطلاع خریدار می رساند.

کند و اگر برات از نوع به وعده از روئیت است دارنده برات می تواند تادامت یکسال از تاریخ صدور یکبار یا به دفعات برای اخذقبولی برات به براتگیر مراجعه کند.

براتگیر کسی است که وجه برات را در سررسید پرداخت می نماید. در موقع صدور براتگیر مسئولیتی ندارد و زمانی که قبولی برات توسط برات گیر بیان شد منطقاً به معنی اقرار به مدیون بودن است و مسئولیت او شدید تر از بقیه امضا کنندگان است زیرا امضا کنندگان دیگر بدهکار نیستند. مثلاً برات دهنده مبلغ برات را طلبکار است و ظهرنویسان نیز حقوق خود را مورد انتقال قرار می دهند و براتگیری که برات را قبولی نوشته از لحاظ براتی مسئول نخواهد بود ولی اگر محل برات از طرف براتکش نزد او تامین شده باشد براتکش می تواند علیه او اقامه دعوی نماید و خسارت حاصله از عدم قبولی برات و پرداخت برات را مطالبه نماید.

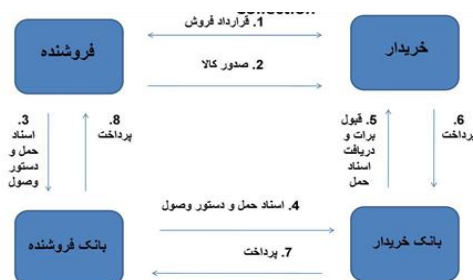
بند آخر ماده ۲۴۹ قانون تجارت ایران مقرر می دارد ضامنی که ضمانت برات دهنده یا محل علیه یا ظهرنویس را کرده فقط با کسی مسئولیت تضامنی دارد که او را ضمانت نموده باشد. یعنی در کلیه مواردی که بر مضمون عنه وجود دارد و ضمان براتی از نوع ضمان تضامنی و یا نتیجه ای است. طبق ماده ۲۴۵ و ۴۰۳ قانون تجارت ایران به اندازه سند حق می دهد به مضمون عنه یا ضامن یا هر دو مجتمعاً مراجعه نماید و مبلغ را وصول دارد در کلیه مواردی که به موجب قوانین یا موافق قرارداد خصوصی ضمانت تضامنی باشد طلبکار می تواند به مدیون یا ضامن اصلی مجتمعاً رجوع نماید یا پس از رجوع به یکی از آنها و عدم وصول طلب خود برای تمام یا بقیه طلب به دیگری رجوع کند. کنوانسیون ژنو در مورد ضمانت در ماده ۳۱ خود می گوید باید مشخص شود ضمانت برای چه کسی به عمل می آید.

و ماده ۳۲ می گوید: ضامن به همان میزان که مضمون عنه مدیون است مسئول خواهد بود. مسئولیت ضامن همواره اعتبار دارد و لو تعهدی را که او تضمین نموده است به هر دلیلی به جز ایراد مربوط به شکل ظاهری (و مندرجات) سند باطل باشد.

وقتی ضامن مبلغ برات را بپردازد دارای کلیه حقوق ناشی از سند در مقابل مضمون عنه و کلیه اشخاصی که نسبت به شخص اخیردر برات مسئولیت دارند می گردد. پس از تحقق ضمانت ضامن متعهد به پرداخت به دارنده می شود بدون آنکه مضمون عنه بری شده باشد ولی ضامنی که برات را پرداخت کرد هم حق مراجعه به مضمون عنه را دارد و هم می تواند به دیگر مسئولان برات مراجعه کند]].

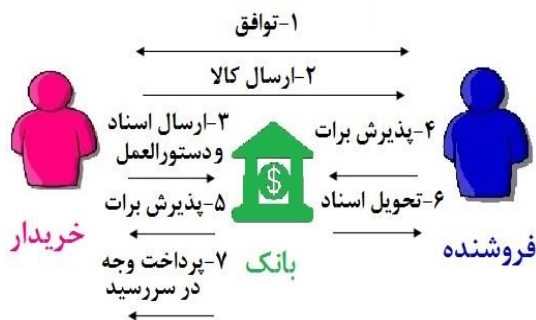
### ۵- پرداخت به شیوه بروات اسنادی

توضیحات در شکل ۱ مشاهده می شود.



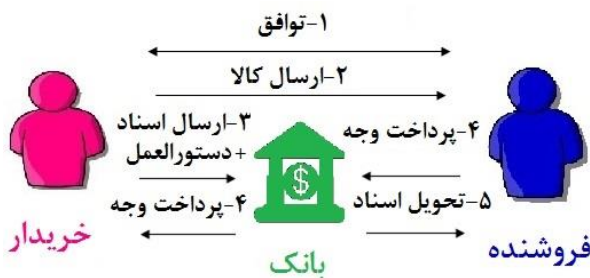
شکل ۱ پرداخت به شیوه وصولی (برات اسنادی)

فروشنده خواهد بود، زیرا وی اجازه داده است که در صورت قبول براتی که زمان پرداخت آن در آینده است، کالا در اختیار خریدار قرار گیرد (شکل ۲).



شکل ۲ اسناد در مقابل قبولی

اسناد در مقابل پرداخت در این روش، فروشنده در دستور خود خطاب به بانک تأکید می نماید که وجه برات دریافت شود (به عبارت دیگر، فروشنده خواستار دریافت وجه کالاست) و پس از آن (با به طور همزمان) که پرداخت وصول شد، اسناد مربوط، در اختیار خریدار قرار می گیرد تا او بتواند کالا را تحویل بگیرد. در واقع تحویل اسناد به خریدار تنها در مقابل دریافت وجه می باشد. در این حالت، کالا پس از پرداخت وجه آن در اختیار خریدار قرار خواهد گرفت. بنابراین، اگرچه ظاهراً فروشنده با ارسال کالا، کنترل خود را بر آن از دست خواهد داد لکن به طور ضمنی می تواند امکان کنترل خود را محفوظ نگه دارد، مشروط بر اینکه طبیعت اسناد حمل چنین اجازه ای را بدهد و اصل اسناد نیز نزد بانک ارائه کننده نگهداری شود. بدین ترتیب ریسک فروشنده به حداقل خواهد رسید.



شکل ۳ وصولی اسنادی

#### ۴-۵- وظیفه بانک زمان دریافت اسناد

الف) بانک وصول کننده یا ارائه کننده مکلف است به محض رسیدن اسناد آنها را به خریدار ارائه دهد. روش برخورد بانک با خریدار بستگی به مندرجات دستور وصول دارد به عنوان مثال چنانچه در دستور وصول قید(( تسلیم در برابر پرداخت)) درج شده باشد بانک تا پرداخت کامل نمی تواند اسناد را تسلیم نماید و یا اگر قید تسلیم در برابر قبولی درج شده باشد تسلیم اسناد منوط به قبولی خریدار خواهد بود که به هر حال ارائه به نحوی خواهد بود که خریدار فرصت بررسی اسناد را داشته باشد. لیکن در طول مدت بررسی اسناد تحت کنترل بانک ارائه کننده خواهد بود.

نکته: در دو مورد فوق، علاوه بر درخواست پرداخت وجه از طریق برات یا سفته، سایر اسناد تجاری (نظیر سیاهه، اسناد بیمه و بارنامه) نیز وجود دارد. در وصولی اسنادی بانکها فقط اسناد واصله را از نظر: (۱) تعداد اسناد، (۲) تنوع اسناد، (۳) اصالت اسناد بررسی می نمایند و هیچ گونه مسئولیتی نسبت به

• کالای بیمه شده برابر مبلغ سیاهه باشد.

بنابراین رسیدگی بانکها صرفاً شکلی بوده و مسئولیت ناشی از عدم تنظیم صحیح اسناد متوجه فروشنده است. بانک کارگزار فروشنده مکلف است پس از دریافت دستور وصول و اسناد ضمیمه آن را مستقیماً و یا از طریق بانک دیگری که به عنوان واسطه عمل خواهد کرد برای بانک ارائه کننده ارسال دارد. بانک ارسال کننده (کارگزار فروشنده) باید قبل از ارسال کالا برای بانک وصول کننده موافقت آن بانک را حاصل نماید. در صورتیکه کالایی مستقیماً به نشانی یک بانک به منظور تحویل آن به براتگیر (خریدار) در قبال پرداخت یا قبولی و یا در قبال شرایطی دیگر بدون موافقت قبلی از طرف آن بانک ارسال گردد؛ بانک هیچگونه الزامی برای تحویل گرفتن آن کالا ندارد و مخاطرات و مسئولیت های ناشی از آن به عهده طرف ارسال کننده خواهد بود (ماده ۶ یو آر سی).

مطابق ماده ۷ (یو آر سی) در صورتیکه در دستور وصول دستور صریحی داده نشده باشد بانکهای واگذارنده مجازند تمبر لازم را به هزینه (فروشنده) الصاق نمایند مگر آنکه دستور دیگری صادر شده باشد و ظهرونیسی لازم را به عمل آورده و یا هرگونه مهر یا علائم و نشانه های مشخص کننده دیگری را که برای عملیات وصول معمول و الزامی است به آنها بزنند.

گفتیم که بانک وصول کننده ممکن است بانک ارائه کننده نیز باشد. بانک ارائه کننده بانکی است که ارتباط مستقیم با خریدار دارد و اسناد را جهت وصول به خریدار تسلیم می نماید. در مواردی که بانک وصول کننده بانک ارائه کننده نیست نماینده بانکی محسوب می شود که عملیات وصول را به وی واگذار کرده است و وظایف او صرفاً در حد نمایندگی است فرض ما در این گفتار حالتی است؛ که بانک وصول کننده بانک ارائه کننده نیز باشد.

#### ۱- بررسی اسناد و تطبیق آن با دستور وصول

اولین وظیفه بانک ارائه کننده این است که آیا اسنادی که تسلیم وی شده است با مندرجات دستور وصول مطابقت دارد یا خیر؟ رسیدگی بانک در این مورد شکلی خواهد بود؛ یعنی بانک مسئول صحت و سقم اسناد از حیث تنظیم و صحت امضا نخواهد بود.

#### ۲- ارائه اسناد برای وصول یا اخذ قبولی

#### ۳-۵- نحوه واگذاری اسناد تجاری در وصولی اسنادی:

واگذاری اسناد تجاری ارسال شده از سوی واگذارنده به برات گیر به دو صورت زیر امکان پذیر است:

۱. اسناد در مقابل قبولی Documents Against Acceptance (D/A)

۲. اسناد در مقابل پرداخت Documents Against Payment (D/P)

اسناد در مقابل قبولی در این روش، فروشنده در هنگام ارائه وصولی به بانک خود، درخواست پرداخت را نیز ضمیمه می کند مانند یک برات که به همراه سایر اسنادی که نشان دهنده حمل کالا هستند و امکان کنترل بر کالا را مهیا می کنند، ارائه می شود. در این حالت بر اساس توافق بین خریدار و فروشنده، وصول وجه برات در آینده اتفاق می افتد.

در این گونه موارد، فروشنده می تواند از بانک خود بخواهد که قبولی خریدار را در خصوص براتی که برای تاریخی در آینده صادر شده است، اخذ کند و هر گاه خریدار، چنین براتی را پذیرفت، اسناد مربوط به وصولی به او واگذار می شود تا بتواند کالا را در اختیار بگیرد. در این حالت، تمام ریسک متوجه

#### ۶-۶- مفاد قانونی و راه کار در خصوص نکول برات

نکول که در لغت به معنای برگرداندن و روی گرداندن از چیزی می‌باشد، در اصطلاح حقوقی به معنی عدم قبول برات از سوی برات‌گیر است. اگر برات برای قبولی به براتگیر ارائه شود، براتگیر تکلیفی جهت قبول برات ندارد و می‌تواند آن را نکول کند، حتی اگر به صادر کننده بدهکار باشد نیز از این حق برخوردار است و در صورت نکول مسئولیتی متوجه براتگیر نمی‌باشد. همچنین می‌دانیم که در صورت نکول دارنده حق رجوع به برات دهنده و ظهر نویسان را دارد و این امر ممکن است که آنها را در معرض ورشکستگی قرار دهد یا حداقل به حیثیت تجاری آنها لطمه وارد کند.

برای جلوگیری از همین منظور، مقنن اجازه داده که شخص ثالثی برای قبولی برات مداخله کند. شخص ثالث با قبول برات در ردیف مسئولین تادیه وجه برات و در موقعیت براتگیر قرار می‌گیرد.

ماده ۲۳۹- هر گاه براتی نکول شد و اعتراض به عمل آمد شخص ثالثی می‌تواند آن را به نام برات دهنده یا یکی از ظهرنویس‌ها قبول کند، قبولی شخص ثالث باید در اعتراض نامه قید شده و به امضاء او برسد.

ماده ۲۴۰- بعد از قبولی شخص ثالث نیز تا برات تادیه نشده کلیه حقوقی که برای دارنده برات از نکول آن در مقابل برات دهنده و ظهرنویس‌ها حاصل می‌شود محفوظ خواهد بود. با استناد به مفاد قانونی فوق، بانک خریدار می‌تواند در بدو امر با اعتبارسنجی مشتری، اخذ وثایق کافی، ریسک عدم پرداخت را پیش بینی نموده و در صورت نکول برات با استفاده از مواد قانونی ۲۳۹ و ۲۴۰ اعتراض و وجه برات را تادیه نماید. استفاده از این مواد قانونی موجب می‌شود که بانک خریدار در سررسید برات پرداخت وجه را متقبل و متعهد شده و حقوق ناشی از عدم پرداخت خریدار را به پشتوانه وثایق و حق قانونی مزبور استیفا نماید.

#### ۶- نتیجه گیری

پیدایش اسناد تجاری حاصل پاسخگویی بشر به نیازهای تجاری و بازرگانی است. در تجارت بین الملل و داخلی یکی از مسایل مهم خریدار و فروشنده نحوه و روش پرداخت است و یکی از دغدغه‌های قانونگذار ممانعت از ایجاد تقلب در قالب معاملات غیرواقعی است. از طرفی با بروز شرایط اقتصادی خاص، سیستم اقتصادی کشور که بانکها قلب تپنده آن را تشکیل می‌دهند می‌بایست با استفاده از ابزارهای مالی از ظرفیت بنگاه‌های اقتصادی نهایت بهره برداری بعمل آید. لذا در این پژوهش سعی بر آن شده با تشریح مزایای استفاده از ابزار بروات اسنادی راهکار مناسبی برای مشارکت زیرمجموعه‌های هولدینگ (صنعت فولاد و صنعت پتروشیمی) در فعالیتهای اقتصادی ارائه دهد.

مزایایی که بروات اسنادی در دوران پسا کرونا نسبت به سایر ابزارهای مالی دارد شامل:

- به پشتوانه مقررات بین المللی URC522 و قوانین داخلی بروات بازوی اجرایی قوی در کشور خواهد داشت
- با بهره برداری از مزایای اعتبار اسنادی، مشکل نقدینگی واحدهای اقتصادی را مرتفع می‌نماید
- با وجود بروات و سایر اسناد ضمیمه از جمله سیاهه، بارنامه و... شبیه‌غیرواقعی بودن قرارداد را رد میکند
- در فعالیتهای مالی بین هولدینگ و مجموعه‌های مربوطه، انتظام مالی ایجاد کرده و بانکها و قانون گذار با قطعیت برواقعی بودن معامله صورت پذیرفته می‌تواند محدودیتهای قانونی موضوع

مندرجات در اسناد به جز دستور وصول (Instruction) ندارند.

ب) تسلیم مبالغ وصول شده به بانک دستور دهنده بانک ارائه کننده مکف است مبالغ وصول شده را بیدرنگ طبق دستور مندرج در دستور وصول در اختیار بانکی که از آن دستور وصول را دریافت کرده است قرار دهد ماده ۱۴۱(ب) (یو آرسی))

ج) بررسی کیفیت قبولی بانک ارائه کننده فقط در چارچوب دستور وصول عمل می‌نماید بنابر این اگر دستور حاکی از اخذ قبولی از شخص معینی باشد بانک ارائه کننده مکلف است که فقط از وی قبولی اخذ نماید. تنها وظیفه بانک این است که مراقب نماید که کیفیت قبولی به صورت کامل و صحیح باشد ولی مسئول واقعی بودن هیچ یک از امضاها و یا حق امضا هر قبولی نویسی نیست. ماده ۱۶۵ و ۱۶۶ (یو آرسی))

د) ابلاغ وضعیت نهایی بانک ارائه دهنده مکلف است وضعیت نهایی بر خورد خود با خریدار اعم از اینکه اخذ قبولی، پرداخت، امتناع از پرداخت یا قبولی باشد را با سریعترین پست و در موارد فوری با سریعترین وسیله ممکن نظیر بیسیم تلگرام یا تلکسی و... به بانکی که عملیات وصول را به وی واگذار کرده است ابلاغ نماید. در صورتیکه ظرف مدت نود روز بانک واگذارنده عملیات وصول دستورات لازم را در مورد اقدامات بعدی روی اسناد صادر ننماید بانک ارائه کننده می‌تواند اسناد را به بانکی که دستور وصول را از آنها دریافت کرده است عودت دهد. ماده ۲۰ (یو آر سی)).

#### ۵-۵- تکالیف و مسئولیت های خریدار

وظایف و تعهدات خریدار از قرارداد اولیه ای که بین او و فروشنده منعقد شده است ناشی می‌شود و فروشنده مکلف است که شرایط ناشی از توافق با خریدار را مد نظر قرارداد دهد. بنابر این اولین وظیفه خریدار این است که بررسی نماید آیا در دستور وصول، شرایط قرارداد اولیه رعایت شده است یا خیر؟ در صورتیکه شروط قرارداد اولیه رعایت شده باشد و اسناد به طور کامل تسلیم شده باشد خریدار مکلف است برات را قبول و پرداخت را انجام دهد. چنانچه امتناع و یا تاخیر داشته باشد مسئول هر خسارتی خواهد بود که به فروشنده وارد می‌شود.

تذکر: به طور کلی در خصوص ماهیت حقوقی اعمال و روابط طرفهای وصول در جریان عملیات وصولی و تعیین مبنای حقوقی مسئولیت آنها؛ نکته قابل ذکر آن این است که این مسئولیت ممکن است ناشی از قرارداد، قانون و یا عرف حاکم بر روابط تجاری بین المللی و داخلی باشد.

روابط هریک از طرفهای وصول عمدتاً مبتنی بر قرارداد است که با دقت در قرار دادهای منعقد حدود و میزان مسئولیت های طرفهای قرارداد مشخص می‌گردد. تعیین طرفهای قرارداد در تعیین میزان مسئولیت آنها مؤثر است به عبارت دیگر به چارچوب روابط طرفهای وصولی، اصل تفکیک قراردادهای حاکم است؛ لذا رابطه فروشنده و خریدار جدای از رابطه فروشنده و بانک کارگزار خود و همچنین جدای از رابطه بانک کار گزار فروشنده و بانک ارائه کننده می‌باشد.

بنابراین بانکها نسبت به قرارداد منعقد بین خریدار و فروشنده (که مبنای وصول را تشکیل می‌دهد) بعنوان شخص ثالث محسوب می‌شود و همچنین خریدار نسبت به قرارداد منعقد بین فروشنده و بانک کارگزار خود و قرارداد منعقد بین بانک کارگزار فروشنده و بانک ارائه کننده. به عبارت دیگر در این موارد اصل نسبی بودن قراردادهای حاکم است، از نظر حقوقی در حقوق داخلی ایران ماهیت حقوقی این قراردادهای عمدتاً منطبق با عقد وکالت می‌باشد.



ذینفع واحد را در این زمینه مستثنی و یا تلطیف نماید.

در صورت عدم ایفای تعهدات خریدار، به واسطه وجود بروات پیوست، دارنده برات (بانکها) برای جبران خسارت می تواند به براتکش (فروشنده) مراجعه نموده و طلب خسارت نمایند. در این صورت حجم وسیعی از مطالبات بانکها ناشی از عدم ایفای تعهدات، کاهش می یابد.

#### ۷- منابع

- [۱] اسناد بین المللی، کنوانسیون ۱۹۳۰ ژنو پیرامون برات و سفته بین المللی، مجله حقوقی، شماره دوازدهم مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی.
- [۲] امامی، سید حسن، حقوق مدنی، جلد دوم، چاپ چهارم، تهران، کتابفروشی اسلامی، ۱۳۶۶.
- [۳] آقای فر، حسن، روابط حقوقی طرف های اعتباراسنادی، پایان نامه، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۷.
- [۴] بناء نیاسری، ماشاء... جنبه های حقوقی اعتبارات اسنادی بین المللی، دانشگاه شهید بهشتی، رساله، ۱۳۸۹.
- [۵] تحلیلی بر مقررات کاربرد UCP600 در معاملات اعتبار اسنادی، انتشارات کمیته اجرایی اتاق بازرگانی.
- مقالات اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران معاونت بررسیهای اقتصادی
- [۶] گائوایکس یانگ و روس پی بوکلی، ترجمه بناء نیاسری، ماشاءالله، ماهیت حقوقی ویژه و منحصر به فرد اعتبارات اسنادی منشأ اعتبارات اسنادی و منبع آن، مجله حقوقی شماره ۳۵، پاییز زمستان ۱۳۸۵.
- [۷] رفیعی، محمد تقی، تحلیل حقوقی قرارداد گشایش اعتبار اسنادی در ایران، اندیشه های حقوق خصوصی، سال پنجم، شماره ۱۲، بهار و تابستان ۱۳۸۷.
- [۸] بانکداری بین المللی ۱ و ۲ (موسسه عالی بانکداری ایران)
- [۹] ثنایی، فاطمه، پایان نامه مقایسه اعتبارات اسنادی با سایر روشهای پرداخت در تجارت بین الملل، دانشگاه آزاد واحد دامغان.
- [۱۰] صغری، محمد، ارزیابی کلی پیشنویس ضمیمه اول کنوانسیون برات و سفته بین المللی مصوب ۳۰، بیستمین اجلاس آنسیترال وین ۱۴ اوت ۱۹۸۷، مجله حقوقی، شماره دوازدهم، مرکز تحقیقات اسلامی علوم کامپیوتری.
- [۱۱] اعتبارات اسنادی، مقالات بازرگانی غربی [www.bih.ir](http://www.bih.ir)
- [۱۲] امیر علی خمسه [khamseh.blogfa.com](http://khamseh.blogfa.com)
- [۱۳] همکاری استاد پویان مهر

قوانین:

قانون مدنی

قانون تجارت

مجموعه مقررات متحد الشكل اعتبارات اسنادی (UCP600)

مجموعه مقررات متحد الشكل وصولی ها (URC522)

کنوانسیون بین المللی راجع به برات و سفته ژنو ۱۹۳۰.